

Куриш Н.К.,
в.о. директора
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,
кандидат педагогічних наук
Унгурян І.К.,
завідувач кафедри педагогіки, психології
та теорії управління освітою
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»,
кандидат педагогічних наук

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ МАЙСТЕР- КЛАСУ/МАЙСТЕРКИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

*Найважливішим явищем у школі, найбільш
повчальним предметом для спостереження,
найбільш живим прикладом для учня є сам учитель.
Він – втілений метод навчання, саме втілення принципу
навчання і виховання. Його особистість завойовує
йому повагу, вплив, силу.
А. Дістервег*

Справжній педагог піднімається до вершини своєї педагогічної майстерності завдяки наполегливій праці, освоюючи нові технології, апробуючи сучасні методики, розробляючи не одну сотню конспектів уроків. І тільки після осмисленої, вдумливої роботи над собою, критичними роздумами над своїми «злетами та падіннями» існує можливість педагогам швидко переформатовуватися та вдосконалюватися, розвивати професійну майстерність, формуватися майстром своєї справи.

Педагог як професіонал-майстер упродовж років професійної діяльності формує власну авторську методичну систему, яка включає цілепокладання, проєктування, використання переліку відомих дидактичних і виховних методик, технологій, проведення занять та заходів, напрацювання власних «родзинок», а також враховує реальні умови роботи з різними категоріями здобувачів освіти тощо.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (зокрема пунктом 1 статті 54 Закону «Про освіту») педагог отримує академічну свободу, яка дає можливість самостійно приймати рішення щодо провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки й творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення й використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом [3].

Ці положення надають педагогам більш ширші повноваження, що сприяє формуванню освітньої моделі вчителя-майстра в сучасному педагогічному просторі, який виробляє власний професійний стиль, напрацьовує цікаві фахові «родзинки», бо тільки індивідуалізація професійної діяльності веде до інноваційності досвіду. Адже педагогічна ініціатива є важливою змістовою домінантою академічної свободи вчителя, що проявляється в умінні педагогів діяти за власним бажанням, реалізуючи особистісний почин у нових формах і видах діяльності, у здатності швидко опанувати різні методики та технології організації освітнього процесу [2].

Маючи напрацьовані практичні кейси, учитель-майстер може ділитися ними і презентувати їх використання іншим педагогам у ході різноманітних заходів. Найбільш ефективною технологією представлення власного досвіду для педагогів є майстер-клас. У педагогічній літературі існує кілька десятків визначень поняття «майстер-клас», що останнім часом дуже часто асоціюють із «майстеркою».

«Майстер-клас» походить від англійського «masterclass», що перекладається «master» – кращий в якій-небудь сфері діяльності, «class» – заняття, урок. У педагогіці технологію «майстер-клас» визначають як сучасну форму проведення навчального тренінгу-семінару, заняття для відпрацювання практичних навичок за різними методиками й техніками з метою підвищення професійного рівня та обміну передовим досвідом учасників, розширення кругозору й залучення до новітніх галузей знання [1, 4]. Він може бути як особливим видом навчального заняття, що має на меті передачу вчителем-майстром знань за допомогою практичних дій (показ і демонстрація творчого розв'язання пізнавального чи проблемного завдання), так і формою передачі знань і вмінь, центральною ланкою якої є оволодіння практичними знаннями за активної ролі всіх учасників заняття. Майстер-клас/майстерку

розглядають також як головний засіб передачі концептуальної нової ідеї своєї (авторської) педагогічної системи з поєднанням теорії та практики її застосування в освітній діяльності.

Актуальною є ідея майстер-класу/майстерки як один із тих варіантів, який дає можливість продемонструвати високий клас фахової професійності вчителя у світлі інноваційності. Водночас необхідно усвідомити, що не можна ототожнювати майстер-клас, який проводиться для колег-педагогів, і урок, адже мета майстер-класу не навчити, а розвинути предметно-практичні та духовно-психологічні цінності особистості, даючи їм можливість віднайти для себе цікаві інноваційні ідеї.

Кожен майстер-клас має свої завдання, що полягають у:

- демонстрації перед учасниками заходу окремих інноваційних прийомів і способів дій з детальним коментарем кожного з них і відповідним методичним супроводом;
- спільному відпрацюванні учасниками презентованих майстром методичних підходів, авторських технологій і засобів навчання;
- рефлексії власної педагогічної майстерності учасниками майстер-класу, наданні суттєвої методичної допомоги учасникам з питань саморозвитку та формування індивідуальної програми самоосвіти й самовдосконалення [4].

Також відмінністю майстер-класу від уроку є те, що дуже часто у план проведення майстер-класу вносяться корективи по ходу його проведення залежно від реагування та взаємодії вчителя-майстра із учасниками.

Враховуючи вищезазначені положення, ми можемо виділити найважливіші особливості майстер-класу/майстерки:

1. Новий підхід до філософії навчання дорослих, що ламає сталі стереотипи.
2. Корпоративне навчання із поєднанням самостійної роботи, що дозволяє провести обмін ідеями та власним досвідом.
3. Створення умов для залучення всіх учасників у активну освітню діяльність.
4. Постановка проблемного завдання й вирішення його, моделювання різних педагогічних ситуацій.
5. Прийоми, що розкривають творчий потенціал як вчителя-майстра, так і учасників майстер-класу.

6. Форми, методи, технології, техніки роботи повинні пропонуватися, а не нав'язуватися учасникам.

7. Надання можливості кожному учасникові познайомитися з презентованими методичними кейсами та проявити себе у творчих завданнях.

8. Процес пізнання із застосуванням діяльнісного підходу набагато важливіший, цінніший, ніж саме знання.

9. Форма партнерської взаємодії на основі співпраці, співтворчості, спільного пошуку [1].

Відповідно можна визначити формулу успішного проведення майстер-класу/майстерки:

- миттєво та гнучко реагувати на ситуації, що виникають перед педагогом у ході проведення майстер-класу;

- швидко та свідомо рефлексувати на науково-методичній основі на кожному етапі майстер-класу.

Методика застосування технології майстер-класу/майстерки не має єдиних педагогічних норм. Здебільшого вона ґрунтується як на інтуїції та професійності вчителя-майстра, так і на сприйнятливості учасниками. Ключовим принципом застосування технології майстер-класу/майстерки є «Я знаю, як це робити. Я навчу вас». Фактично це визначає практичну спрямованість заняття та можливість успішного освоєння теми майстер-класу на основі продуктивної діяльності всіх учасників.

Для ефективного застосування технології майстер-класу/майстерки вчитель-майстер повинен врахувати такі умови: демонстрація методів, прийомів та технологій педагогічної діяльності супроводжується коментарями; над педагогічною ситуацією, яку створив учитель-майстер, працюють спільно всі учасники за координації майстра; створення умов для успішної рефлексії учасниками майстер-класу.

Для успішного планування та проведення майстер-класу пропонуємо вчителю-майстру дотримуватися технологічної картки майстер-класу/майстерки, яку подано в таблиці.

Таблиця 1

Технологічна картка проведення майстер-класу/майстерки

Змістова складова етапів майстер-класу/майстерки	Дії вчителя-майстра та методична складова	Діяльність учасників
1. Підготовчо-організаційний етап (2-3 хв.)		
Знайомство	та Привітання,	вступне Долучаються до

<p>презентація вчителя-майстра, постановка цілей і завдань (дидактичної спільної мети, триєдиної мети: освітньої, розвиваючої та виховної, очікуваних результатів, формування компетентностей), визначення форм та методів взаємодії учасників та вчителя-майстра, повідомлення теми.</p>	<p>слово вчителя-майстра (незвичайний початок заняття/мотивація), психологічне налаштування групи, оголошення теми.</p> <p>Рекомендовані практичні вправи/прийоми/методи – власні «родзинки»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>просте привітання,</i> - <i>компліменти,</i> - <i>знайомство (презентація власного електронного ресурсу, портфоліо),</i> - <i>вправи на згуртування, формування груп та мотивацію:</i> <ul style="list-style-type: none"> ▪ три слова, що об'єднують, ▪ М&М намистинки, ▪ пазли, ▪ кольори настрою, ▪ лабіринт, ▪ термометр настрою тощо. 	<p>діалогу, проявляють активну позицію, беруть участь у виконанні вправ, тим самим допомагаючи майстру в організації та проведенні заняття.</p>
---	--	---

2. Діяльнісно-моделюючий етап

<p>Презентація основної ідеї досвіду із запропонованої теми, розкриття системи роботи вчителя-майстра, долучення учасників до різних активностей, моделювання різних педагогічних</p>	<p>Підбір та демонстрація вчителем-майстром прийомів/методів у рамках власної проблеми та для відтворення теми майстер-класу із залученням учасників до групової, парної, індивідуальної та самостійної роботи.</p> <p>Учитель-майстер виконує роль</p>	<p>Учасники одночасно грають дві ролі: учасників експериментальної групи та експертів, присутніх на заході. Виконують завдання відповідно до визначеної мети, працюючи</p>
---	---	--

ситуацій.	<p>консультанта та координатора, що організовує роботу учасників і керує нею.</p> <p>Рекомендовані практичні вправи/прийоми/методи – власні «родзинки»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поділ на групи/пари, - цей день в історії людства/України, - актуалізація знань, - робота із запропонованим матеріалом: текстом, зображенням, літературою, документами, природним матеріалом, моделями, схемами, діаграмами та ін. - застосування штучного інтелекту, - проведення імітаційної/ділової гри, - використання онлайн-ресурсів: опитувальників, відеоматеріалів, цифрових додатків, QR-кодів, - ментальні/інтелектуальні карти, - лєтбук тощо. 	індивідуально, самотійно, у парах та групах, створюючи продукти та презентуючи/афішуючи їх на занятті під координацією вчителя-майстра.
-----------	--	---

3. Рефлексивно-підсумовуючий етап (3-4 хв.)

Дискусія за результатами спільної діяльності вчителя-майстра та учасників, обговорення	Організовує обмін думками учасників майстер-класу та коригування результатів їхньої роботи, дає оцінку	Рефлексія: обговорення та коригування результатів роботи, обмін
--	--	---

<p>комфортності перебування та взаємодії на занятті, досягнення очікуваних результатів інноваційності презентованих напрацювань і методик.</p>	<p>досягнення очікуваних результатів та окресленої мети заняття.</p> <p>Заключне слово педагога-майстра по всіх зауваженнях і пропозиціях.</p> <p>Рекомендовані практичні вправи/прийоми/методи – власні «родзинки»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>сигнальні картки,</i> - <i>карта настрою,</i> - <i>очікування,</i> - <i>вправа «ДРІД»,</i> - <i>напиши SMS вчителю-майстру.</i> 	<p>думками присутніх учасників, активізація їхньої самооцінки та самоаналізу з приводу діяльності на майстер-класі.</p>
--	---	---

Дотримуючись цієї технологічної картки проведення майстер-класу/майстерки, учитель-майстер може спланувати послідовність дій і передбачити можливі ризики й виклики комунікації з учасниками.

У процесі підготовки до майстер-класу/майстерки перед учителем-майстром постає ціла низка проблемних запитань:

- які прийоми, технології з найкращої сторони продемонструють його майстерність?
- яким чином краще це спланувати?
- чи показувати приклади практичної роботи з дітьми або методологічні аспекти педагогічної діяльності?

Усі ці й багато інших аналогічних запитань виникають у вчителів, які систематично та активно підвищують свою кваліфікацію фахівців на різних рівнях. Учителям є чим поділитись, але питання полягає в тому, як це краще зробити, як забезпечити проведення майстер-класів на якісно високому рівні.

Для визначення самооцінки успішного проведення майстер-класу/майстерки пропонуємо критерії, що подані в таблиці із описом оціночних результатів.

Критерії ефективності проведення майстер-класу

№	Критерії ефективності	Оціночні результати
1.	<i>Презентативність</i>	Чіткість та послідовність висвітлення інноваційної ідеї, рівень її представленості, культура презентації ідеї, актуальність ідеї в педагогіці, методиці та практиці освіти.
2.	<i>Ексклюзивність</i>	Яскраво виражена індивідуальність (масштаб і рівень реалізації ідей). Вибір, повнота та оригінальність рішення інноваційних ідей та відповідність до теми заняття. Прогресивність, актуальність і науковість змісту і прийомів/засобів навчання, наявність нових ідей, що виходять за рамки стандарту й відповідних тенденцій сучасної освіти. Здатність до узагальнення досвіду.
3.	<i>Мотивованість</i>	Наявність прийомів і умов мотивації, залучення кожного до комунікації та включення в активну творчу діяльність зі створення нового продукту на занятті.
4.	<i>Оптимальність</i>	Достатність та неперевантаженість використовуваних засобів/методів/технік на занятті, їхні поєднання, зв'язок з метою і результатом (проміжним і кінцевим). Ефективність, результативність, отримана для кожного учасника майстер-класу.
5.	<i>Технологічність</i>	Чіткий хід заняття (етапи, підетапи, процедури), наявність оригінальних методичних прийомів/методів/технік актуалізації, проблематизації, пошуку й відкриття, рефлексії (самоаналізу, самокорекції).
6.	<i>Артистичність</i>	Власний стиль, педагогічна харизма,

		емоційна стійкість, здатність до імпровізації та гнучкого прийняття рішення, володіння та ступінь впливу на аудиторію, ступінь готовності до поширення й популяризації свого досвіду.
7.	<i>Загальна культура</i>	Ерудиція, нестандартність мислення, стиль комунікації та партнерської взаємодії, культура інтерпретації свого досвіду.

Представлені критерії можуть слугувати орієнтиром для педагогів при підготовці до майстер-класу/майстерки, а також використовуватися для самооцінки визначення результативності проведеного заходу. У загальному ефективність заходу можна визначити, оцінивши цілісність представленого досвіду, використовуючи оптимальність підбраного комплексу оригінальних методичних прийомів/методик/засобів, забезпечуючи активну педагогічну взаємодію та комунікацію з усіма учасниками майстер-класу/майстерки.

Відомий український педагог В. Сухомлинський стверджував, що «стає майстром педагогічної праці швидше за все той, хто відчув у собі дослідника» [5, с. 471]. Якщо вчитель готовий демонструвати свій досвід, він переходить на рівень майстра і, застосовуючи технологію майстер-класу/майстерки, у ході проведення висуває досить істотні вимоги як до сторони, яка показує свій досвід, так і до сторони, яка сприймає й оцінює.

Ще раз переконуємося, що вдосконаленню професійної майстерності педагогів не має меж. Тому, використовуючи технологію майстер-класу/майстерки, учитель-практик має можливість представити свої досягнення, напрацьовані «родзинки» колегам як у закладі освіти, так і на засіданнях професійних спільнот різних рівнів, тим самим популяризуючи свій досвід та вибудовуючи імідж своєї особистості педагога.

Список використаних джерел та літератури

1. Гаврилюк О.А. Методичні рекомендації «Організація проведення майстер-класу». URL: <https://vseosvita.ua/library/metodicni-rekomendacii-organizacia-provedenna-majster-klasu-283560.html> (дата звернення: 06.06.2024).

2. Куриш Н.К. Реалізація академічної свободи вчителя Нової української школи: змістові домінанти та практичні аспекти. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах освіти Чернівецької області у 2023/2024 н.р.: *інформаційно-методичний збірник* / редколегія: Куриш Н.К., Богачик Т.С., Голева А.О., Ташук Ю.Ю. Чернівці : Технодрук, 2023. С.7-17.

3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. Дата оновлення: 06.06.2019 №2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 19.05.2024).

4. Семенова О. Особливості організації та проведення мистецького майстер-класу. *Modern engineering and innovative technologies*, October 2023. URL: <http://surl.li/unqzk> (дата звернення: 09.06.2024).

5. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи // Вибрані твори: В 5-ти т. Т.4. К. : Рад. школа, 1977. С. 471.

Савчук О.С.,
завідувач науково-методичного центру
дошкільної, початкової освіти
та предметів мистецької галузі
КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2024/2025 Н.Р.

Уже третій рік поспіль наша держава живе в умовах дії воєнного стану. Функціонування освіти в цих умовах спрямовується на інтенсивний пошук нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій.

В основу сучасної освітньої політики МОН України покладено *пріоритетність дошкільної освіти* як фундаменту цілісної системи неперервної освіти. Євгенія Смірнова, заступниця Міністра освіти і